

Список використаних джерел.

1. Балашов Д. І. Бермудес Д. В. Возний А. П. Дослідження рухової активності учнів основної школи *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. Випуск 4 К(132) 21. С. 4 – 38. URL: <https://spppc.com.ua/downloads/4k-132-2021.pdf>
2. Мазур В. А. Вплив рухової активності на організм людини. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Кам'янець-Поділ.: Аксіома, 2016. С. 453- 462.
3. Рубан А. Фізична культура і спорт як засіб соціалізації молоді та інтеграції у соціокультурний простір. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету*, (60), 2022. С. 145-152. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/666>

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бучма Вікторія Володимирівна (м. Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-6163-0223

Актуальність. В умовах війни дистанційне навчання стало пріоритетною формою організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Впровадження дистанційного навчання зумовлено низкою чинників, насамперед, це безпечність учасників освітнього процесу. Інший вагомий чинник це небезпечність перебування в закладах освіти, які наближені до місць проведення бойових дій, або, безпосередньо, знаходяться у центрі бойових дій. Також, важливим чинником є мінімізація освітніх втрат здобувачів освіти. І найбільш вагомий чинник це доступ до дистанційного навчання дітей, які перебувають за кордоном. Також, для цієї категорії учнів, така форма навчання виступає процесом взаємодії у системі «вчитель-учень». Підкреслимо, що для учнів, які перебувають за кордоном важливим є не лише одержання освіти за українськими програмами, а й відчуття приналежності до спільноти. Зауважимо, що питанням впровадження дистанційного навчання в

освітній процес закладів загальної середньої освіти було приділено багато уваги під час пандемії COVID-19. Однак, в умовах війни питання ефективності дистанційного навчання набули більш важливого значення, оскільки така форма навчання сприятиме охопленню учнів освітнім процесом, що відволікатиме їх від тяжких реалій війни. Таким чином, актуальності набуває проблема підвищення ефективності дистанційного навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, електронного підручника.

Метою дослідження є висвітлення питань підвищення ефективності дистанційного навчання засобом електронного підручника.

Виклад основного матеріалу. Термін «дистанційне навчання» почав активно вживатися, коли перед системою освіти постали виклики, пов'язані з пандемією COVID-19. Однак питання, що стосуються особливостей впровадження дистанційного навчання у воєнних реаліях є досить актуальними. Слід зазначити, що сьогодні існують багато різних проєктів, метою яких є здійснення науково-методичного супроводу організації дистанційного навчання. Водночас ефективність дистанційного навчання залежить від компетентності, зокрема, цифрової, педагогічного персоналу, від їх психологічної готовності до роботи у дистанційному режимі, а також, від використання такого засобу навчання як електронний підручник.

Проблема створення та використання електронних підручників висвітлювались у наукових працях В. П. Вембер, М. І. Жалдака, Б. С. Гершунського, Л. Е. Гризун, Р. С. Гуревича, В. М. Мадзігона, Ю. І. Машбиця, Н. В. Морзе, В. Г. Редька, М. Л. Смульсон та ін. На сьогоднішній день не існує загального визначення поняття «електронний підручник», незважаючи на те, що існують стандарти на електронні підручники. Деякі автори використовують такі поняття як комплекс друкованої і електронної книги, взаємодоповнюючий один одного, педагогічний програмний засіб, програмне забезпечення, комп'ютерна програма та інші. Наукові розвідки, присвячені аналізу різних визначень поняття «електронний підручник», дозволили виокремити наступні формулювання. Електронний підручник - електронне

навчальне видання із систематизованим викладенням навчального матеріалу, що відповідає освітній програмі, містить цифрові об'єкти різних форматів та забезпечує інтерактивну взаємодію [2]. Електронний підручник – електронне навчальне видання із систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі та офіційно затверджене як таке, у зручній для вивчення й викладання формі, який пройшов редакційно-видавничу обробку, призначений для розповсюдження в незмінному вигляді, має вихідні дані [3]. Електронний підручник — це навчальне електронне інтерактивне видання, що містить системний та повний виклад навчального предмета відповідно до навчальної програми, що є сукупністю текстової, образотворчої, аудіо-, відео- та іншої інформації та офіційно допущене до використання в освітньому процесі [4, с.194].

З метою підвищення ефективності дистанційного навчання підручник має відповідати Положенню про електронний підручник, затвердженому Міністерством освіти і науки України. Зміст електронного підручника повинен: відповідати стандарту освіти, типовій освітній (навчальній) програмі, затвердженій МОН; відповідати сучасним науковим результатам; забезпечувати повноту розкриття основних наукових положень, використання загально прийнятої наукової термінології, актуальних відомостей та даних. Організація навчального матеріалу в електронному підручнику має бути: чітко структурованою та логічно систематизованою; послідовною і логічною; відповідати віковим особливостям здобувачів освіти, їхньому попередньому досвіду [2]. Електронні підручники містять інтерактивні елементи, мультимедіа, гіперпосилання та інші інструменти, що сприяють кращому засвоєнню учнями навчального матеріалу. Наявність у електронному підручнику не тільки тексту та зображень, а й відео та аудіоматеріалів, інтерактивних завдань дозволяють учням взаємодіяти з навчальним матеріалом.

Вважаємо за необхідне проаналізувати характеристики та можливості електронного підручника з огляду на його роль у забезпеченні ефективності

дистанційного навчання. Важливою характеристикою електронного підручника є інтерактивність, тобто, можливість виконувати завдання і отримувати зворотний зв'язок у режимі реального часу. Крім того, інтерактивна взаємодія з контентом забезпечує учням можливість самоперевірки отриманих знань. Підкреслимо, що це підвищує мотивацію учнів до дистанційного навчання та формує навички самостійної роботи з підручником. Іншою характеристикою є можливість використання мультимедійного контенту. Мультимедійний контент підручника робить виклад навчального матеріалу зручним і наочним, що сприяє підвищенню в учнів пізнавальної мотивації і дозволяє усунути певні освітні прогалини. Додатковими функціями електронного підручника є швидкий пошук по тексту, додавання закладок, створення нотаток та виділення важливих фрагментів, що дозволяє учням краще опанувати навчальний матеріал. Ще однією з найважливіших характеристик електронного підручника є доступність. Тобто, він може бути завантажений на любий пристрій, що дозволяє учням використовувати підручник в зручному для них місці та в любий час. Вважаємо, що це також сприятиме підвищенню ефективності дистанційного навчання. Ще важливою особливістю електронного підручника є можливість зворотного зв'язку з учнем. Цей зв'язок досягається завдяки інтерактивному характеру взаємодії учня з контентом підручника і наявності автоматичної системи діагностики знань. Для учня це створює умови для ефективного самонавчання, самоконтролю, сприяє підвищенню його пізнавальної активності та мотивації до дистанційного навчання.

Серед основних властивостей електронного підручника є можливість оновлення, тобто, можливість швидко вносити зміни до контенту у випадку необхідності (поява нової інформації або зміни у навчальних планах). Можливість інтеграції електронного підручників з іншими технологіями навчання (віртуальне навчальне середовища), з платформами управління навчанням (Google Classroom, Moodle та ін.), з інструментами відеоконференцій сприяє ефективності дистанційного навчання. Важливою особливістю

дистанційного навчання є гнучкість у виборі місця для навчання і виборі часу. Отже, це вимагає від учнів самодисципліни, самоконтролю. Використання електронного підручника сприяє розвитку самостійності у навчанні, оскільки учні мають можливість планувати власний освітній процес. Таким чином, електронні підручники допомагають адаптувати дистанційне навчання до пізнавальних потреб здобувачів освіти.

Варто звернути увагу на те, що система завдань, наведених в електронному підручнику, має забезпечувати диференційований та компетентнісний підходи до навчання, індивідуалізацію освітнього процесу, в тому числі містити завдання для самооцінювання, групової роботи, відкриті запитання, дослідницькі, пізнавальні, творчі завдання, завдання для самостійної роботи тощо[1, с.68].

На нашу думку, важливо підкреслити роль електронного підручника у підвищенні рівня індивідуалізації освітнього процесу. Індивідуалізація освітнього процесу полягає в тому, щоб забезпечити кожному учню можливість навчатися у власному темпі, враховуючи його індивідуальні особливості та здібності [5, с.105]. Як було зазначено вище, головними особливостями електронного підручника є адаптивність та інтерактивність. Саме вони впливають на рівень індивідуалізації освітнього процесу. Адаптивність підручника забезпечує можливість налаштуватися під індивідуальні потреби здобувачів освіти, під їхні інтелектуальні можливості. Інтерактивність підручника забезпечує учням можливість обирати власний темп вивчення навчального матеріалу. Вважаємо, що це значно підвищить ефективність дистанційного навчання, особливо в умовах війни, коли у здобувачів освіти немає можливості відвідувати навчальний заклад. Для підвищення рівня індивідуалізації освітнього процесу, а також ефективності дистанційного навчання необхідно дотримуватися певних вимог до створення електронного підручника для закладів загальної середньої освіти. При побудові сучасного електронного підручника автори повинні враховувати вікові, психологічні особливості учнів, особливості їх пізнавальних процесів,

бо це суттєво впливає на сприйняття інформації, що міститься в підручнику. Також, основними вимогами до створення підручника є науковість, доступність, проблемність, наочність (почуттєве сприйняття об'єктів, які досліджуються). З метою забезпечення ефективності дистанційного навчання, особливо в умовах війни, електронний підручник має виконувати такі функції: забезпечення доступу до навчальних матеріалів незалежно від фізичного розташування здобувачів освіти, можливості для застосування отриманих знань, контроль рівня засвоєння знань, самоосвіта. Дистанційне навчання ставить більші вимоги до самостійності в опануванні знаннями і компетентностями. Однією з ключових компетентностей Нової української школи є вміння вчитись впродовж життя. Тому, підручник структурно має бути побудований так, щоб усі компоненти діяльності учіння були представлені, щоб сформувати усі складники структури вміння вчитися [1, с. 68].

Висновки. Оптимальним для підвищення ефективності дистанційного навчання в умовах війни є використання електронного підручника. Його інтерактивність, мультимедійність та доступність сприяють самостійному опануванню учнями навчального матеріалу, розвитку їхньої пізнавальної мотивації. За допомогою відео- та аудіоматеріалів в електронному підручнику реалізується принцип наочності, що є особливо актуальним в умовах дистанційного навчання. Завдяки своїй адаптивності підручник дозволяє гнучко підлаштовуватися під потреби здобувачів освіти, незважаючи на воєнні реалії. Перспективи подальшого дослідження полягають у визначенні психологічних вимог до побудови сучасного електронного підручника.

Список використаних джерел

1. Дзюбка Л. В., Дем'яненко А. В. Психологічні вимоги до підручника для дистанційного навчання. *Актуальні проблеми психології навчання в сучасній соціокультурній ситуації*: зб. матеріалів наук. доповідей круг. столу, (м. Київ, 11-12 квітня 2024 року). Київ, 2024. С. 63-69. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/741252/>
2. Положення про електронний підручник. Наказ МОН від 02.05.2018 № 440 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-18#Text>

3. Фіголь Н. Електронний навчальний посібник чи підручник: до проблеми визначення. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2012. № 733.

URL: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk733/TK_wisnyk733_1_fihol'.htm

4. Федько В.В. Психодидактичні проблеми створення електронних підручників. *Актуальні проблеми психології навчання в сучасній соціокультурній ситуації*: зб. матеріалів наук. доповідей круг. столу, (м. Київ, 11-12 квітня 2024 року). Київ, 2024. С. 192-196. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/741252>

5. Шмідт В.В. Вимоги до електронного посібника (на матеріалі посібника «Modern Computing English»).

URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/399163.pdf>

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Гнатюк Ольга Владиславівна (м. Київ, Україна)

Orcid ID 0000-0003-2445-6283

Актуальність. Воєнний стан в країні позначився на усіх сферах нашого життя, значних змін зазнала й освітня галузь, в якій виникло багато проблем, зокрема: забезпечення повноцінного доступу до освіти українським школярам та студентам, створення безпечного середовища для навчання, порушення безперервності освітнього процесу; втрата управлінського освітнього контролю на територіях, що потрапили під тимчасову окупацію або перебувають у зоні активних воєнних дій тощо.

Актуальною залишається проблема створення безпечного освітнього середовища у закладах освіти, адже забезпечення належних умов для здобувачів освіти та педагогічних працівників є першочерговим завданням керівників та засновників шкіл. В першу чергу, увага акцентується на необхідному виконанні діючих нормативних документів у галузі освіти та з питань цивільного захисту, безпеки життєдіяльності, рекомендаціях щодо дій учасників освітнього процесу задля збереження життя та здоров'я.